

Zeldzame vogels in Nederland in 2012

In 2012 werd een recordaantal Siberische Boompiepers gezien, Terschelling, 19 oktober 2012. *In 2012 there was a major influx of Olive-backed Pipits.* (foto Arie Ouwerkerk)

Recent verscheen in Dutch Birding het 33ste jaarlijkse verslag over zeldzame vogels in Nederland. Omdat de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna (CDNA) valt onder de gedeelde verantwoordelijkheid van de Dutch Birding Association (DBA) en de Nederlandse Ornithologische Unie (NOU) wordt naast het uitgebreide Engelstalige verslag in Dutch Birding ook een Nederlandstalige samenvatting gepubliceerd in Limosa. Naast meer algemene informatie over zeldzame soorten in 2012 schenken we extra aandacht aan het voorkomen van de Siberische Boompieper in Nederland. Deze soort kende in 2012 de grootste influx tot nu toe in Noordwest-Europa, waarbij ook Nederland in de prijzen viel.

Rob van Bemmelen, Dick Groenendijk, Arjan Ovaa & CDNA

De CDNA heeft als doel het verzamelen, beoordelen en archiveren van gevallen van zeldzame vogels (soorten en ondersoorten) in Nederland en doet daarvan jaarlijks verslag. Het jaarverslag over zeldzame vogels in Nederland wordt jaarlijks gepubliceerd in *Dutch Birding* (tot en met 1996 ook in *Limosa*) en laat zien welke gevallen van zeldzame vogels door de CDNA zijn beoordeeld en al dan niet aanvaard. Samenvattingen van dit jaarverslag worden sinds 2009 ook gepubliceerd in *Limosa*. Het meest recente verslag (Ovaa *et al.* 2013) behandelt vooral gevallen uit het jaar 2012, maar ook oudere gevallen waarover de CDNA recent een uitspraak heeft gedaan.

In het verslag worden voor elk geval datum, locatie, gemeente, provincie, aantal exemplaren en (mits bekend) details over leeftijd en geslacht vermeld, evenals het type geval (vangst of veldwaarneming), de namen van de ontdekker(s) en de bewijsvoering (foto's, video-opnames en geluidsopnames). Naar gepubliceerde informatie over gevallen in landelijke tijdschriften zijn verwijzingen opgenomen. Bij vondsten van dode zeldzame vogels wordt ook de plaats vermeld waar

de opgezette vogel of balg wordt bewaard. In uitzonderlijke situaties (bijvoorbeeld bij kwetsbare broedgevallen) wordt er soms voor gekozen om locaties en waarnemers niet specifiek te noemen. Deze gegevens zijn echter wel aanwezig in het CDNA-archief en bekend bij Sovon.

De CDNA bestaat uit acht leden. De volgende leden stemden mee voor de gevallen in het jaaroverzicht van 2012: Rob van Bemmelen, Nils van Duivendijk (voorzitter), Dick Groenendijk, Arjan Ova, Willem van Rijswijk (secretaris), Roy Slaterus, Arend Wassink en Rik Winters. Marcel Haas is als niet stemmend lid aan de commissie verbonden als archivaris.

Het jaarverslag over 2012 behandelt 317 ingediende gevallen, waarvan er 232 (73%) wel en 85 (27%) niet werden aanvaard. Dit is zonder de aantallen van het Kleinst Waterhoen waarvan een revisie in 2013 werd afgerond (Jansen 2013). Tabel 1 geeft een overzicht van alle aanvaarde individuen per behandelde (onder)soort in 2012 en in voorgaande perioden. In totaal werden in 2012 tenminste 360 vogelsoorten in Nederland vastgesteld. Dat is iets minder dan het gemiddelde van 363 soorten in de voorgaande tien jaren.

Er werden twee nieuwe taxa voor Nederland vastgesteld (zie hieronder): Bonte Stern *Onychoprion fuscatus* en Kaspische Roodborsttapuit *Saxicola maurus hemprichii*. Andere zeer zeldzame taxa (minder dan tien gevallen) betroffen de tweede Steppeklapekster *Lanius lahtora pallidirostris*, tweede en derde Oosterse Zwarte Roodstaart *Phoenicurus ochruros phoenicuroides*, derde Buffelkoepeend *Bucephala albeola*, vijfde Kleine Kokmeeuw *Chroicocephalus philadelphia*, zesde en zevende Grijsze Wouw *Elanus caeruleus*, zesde tot achtste Bairds Strandloper *Calidris bairdii*, zevende Dwerguil *Glaucidium passerinum*, achtste Schreeuwarend *Aquila pomarina* en Zwartkeellijster *Turdus atrogularis* en negende (maar pas de derde levend waargenomen) Kortbekzeekoet *Uria lomvia*. Verder was 2012 het beste jaar ooit voor Krekeltzanger *Locustella fluviatilis* (zeven gevallen), Raddes Boszanger *Phylloscopus schwarzi* (acht), Blonde Ruiter *Calidris subruficollis* (11) en Siberische Boompieper *Anthus hodgsoni* (14 gevallen).

Nieuw in 2012: Bonte Stern en Kaspische Roodborsttapuit

De eerste Bonte Stern voor Nederland vloog in de ochtend van 31 augustus langs de Maasmond op de Maasvlakte ZH. De waarnemer telde hier zeetrek en was zich direct bewust van de bijzonderheid van de waarneming zodat hij de vogel vrijwel direct fotografeerde. De determinatie was op grond van de gemaakte foto's eenvoudig. De vogel kon later niet worden teruggevonden. De Bonte Stern is een tropische zeevogel met een groot verspreidingsgebied in de Atlantische, Indische en Grote Oceaan. De soort broedt vooral op eilanden en brengt een groot deel van haar bestaan door op open zee. In Noordwest-Europa is het een zeldzame dwaalgast (van den Broek & Ebels 2012).

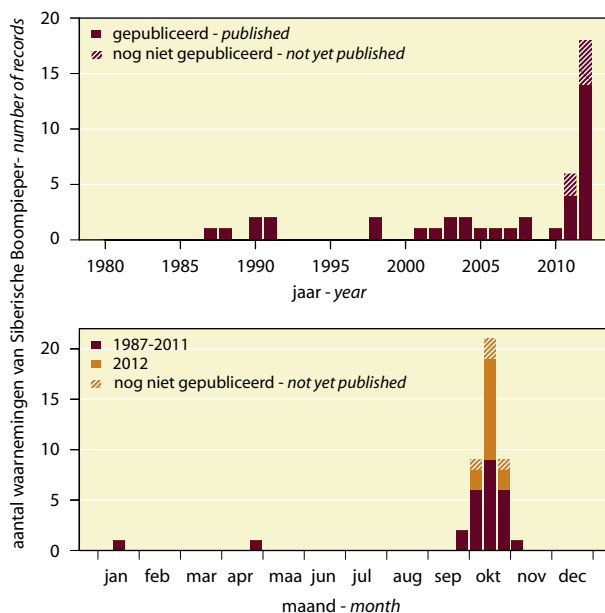
De Kaspische Roodborsttapuit werd op 6 oktober ontdekt in de zeereep ten westen van bungalowpark de Ankerplaats

op Vlieland Fr tijdens een zogenaamd 'Deception Tours weekend'. Tijdens deze weekeinden komt een grote groep vogelaars het eiland Vlieland uit op zoek naar zeldzaamheden. De vogel werd voor het laatst waargenomen op zaterdag 20 oktober. De Kaspische Roodborsttapuit is een broedvogel langs de west- en noordkust van de Kaspische Zee en een zeer zeldzame dwaalgast in Noordwest-Europa met ongeveer tien gevallen (Bot *et al.* 2012).

Siberische Boompieper

Deze soort broedt in taiga vanaf Noordwest-Rusland oostelijk tot in Kamtsjatka en noordelijk Japan (Alström & Mild 2003). In Europa is het een regelmatige dwaalgast, vrijwel uitsluitend in het najaar. Het eerste geval voor Nederland dateert uit 1987 en de CDNA aanvaardde vervolgens tot en met 2011 24 gevallen.

In het najaar van 2012 vond in West-Europa de grootste influx van Siberische Boompiepers tot nu toe plaats. In Groot-Brittannië werden ten minste 52 vogels gevonden (Hudson & Rarities Committee 2013). Ook in Nederland leverde deze influx een recordaantal waarnemingen op (figuur 1). In het jaarverslag over 2012 worden 14 gevallen genoemd. Dit aantal is inmiddels verder gegroeid dankzij nieuwe kennis over de herkenning van de Siberische Boompieper op basis van hun vluchtroep. In een online artikel van Ralph Martin (Martin 2013) wordt uitgelegd hoe de vluchtroepjes van Si-

Figuur 1. Aantal door de CDNA aanvaarde gevallen van Siberische Boompieper *Anthus hodgsoni* in Nederland per jaar (boven) en per tiendaagse periode, deze gesplitst voor 1987-2011 en 2012 (onder). Distribution of CDNA-accepted records of Olive-backed Pipit *Anthus hodgsoni* over years (upper panel) and ten-day periods (lower panel).

Tabel 1: Getalsmatig overzicht van alle door de CDNA aanvaarde individuen van zeldzame vogelsoorten in Nederland in 2012, met benoeming van aantallen aanvaarde individuen in eerdere perioden. De gegeven cijfers kunnen nog veranderen doordat gevallen uit 2012 of eerdere jaren nog in roulatie zijn. *List of accepted individuals in 2012, with numbers accepted for earlier periods. The numbers may change because some records from 2012 or earlier are still under review.*

Soort		2012	1980-2011	1800-1979
Ross' Gans	<i>Anser rossii</i>	0	12 ^a	0
Groenlandse Kolgans	<i>Anser albifrons flavirostris</i>	3	68	14
Brilzee-eend	<i>Melanitta perspicillata</i>	1	23	3
Ringsnaveleend	<i>Aythya collaris</i>	0	30 ^a	5
Ringsnavel- x Kuifeend	<i>Aythya collaris x fuligula</i>	0	8 ^a	0
Witkopeend	<i>Oxyura leucocephala</i>	0	13 ^a	5
Buffelkopeend	<i>Bucephala albeola</i>	1	2 ^a	0
Amerikaanse Smient	<i>Anas americana</i>	1	57	5
Blauwvleugeltaling	<i>Anas discors</i>	2	31	6
Siberische Taling	<i>Anas formosa</i>	0	3	8
Amerikaanse Wintertaling	<i>Anas carolinensis</i>	1	50 ^a	6
Grote Aalscholver	<i>Phalacrocorax carbo carbo</i>	^b	41 ^a	7
Kuhls/Scopoli's Pijlstormvogel	<i>Calonectris borealis/diomedea</i>	0	9	0
Ralreiger	<i>Ardeola ralloides</i>	1	57	25 ^c
Zwarte Ibis	<i>Plegadis falcinellus</i>	^b	64	116
Grijze Wouw	<i>Elanus caeruleus</i>	2	4	1
Vale Gier	<i>Gyps fulvus</i>	7	204	9
Slangenarend	<i>Circus gallicus</i>	^b	68	3
Steppekiekendief	<i>Circus macrourus</i>	^b	76	5
Schreeuw-/Bastaardarend	<i>Aquila pomarina/clanga</i>	0	3	0
Schreeuwarend	<i>Aquila pomarina</i>	1	4	3
Dwergarend	<i>Aquila pennata</i>	2	19	0
Giervalk	<i>Falco rusticolus</i>	0	5	4
Klein Waterhoen	<i>Porzana parva</i>	3	15	36
Kleinst Waterhoen	<i>Porzana pusilla</i>	^b	57	171
Kleine Trap	<i>Tetrax tetrax</i>	1	11	32
Grote Trap	<i>Otis tarda</i>	0	26 ^d	^b
Renvogel	<i>Cursorius cursor</i>	0	1	3
Vorkstaartplevier	<i>Glareola pratincola</i>	1	18	5
Woestijnplevier	<i>Charadrius leschenaultii</i>	1	13	1
Amerikaanse Goudplevier	<i>Pluvialis dominica</i>	4	32	1
Aziatische Goudplevier	<i>Pluvialis fulva</i>	5	35	9
Amerikaanse/Aziatische Goudplevier	<i>Pluvialis dominica/fulva</i>	1	7	0
Steppekievit	<i>Vanellus gregarius</i>	1	38 ^a	12
Bonapartes Strandloper	<i>Calidris fuscicollis</i>	1	36	1
Bairds Strandloper	<i>Calidris bairdii</i>	3	5	0
Breedbekstrandloper	<i>Calidris falcinellus</i>	^b	93	23
Blonde Ruiter	<i>Tryngites ruficollis</i>	11	56	3
Poelsnip	<i>Gallinago media</i>	0	37	^b
Grote Grijze Snip	<i>Limnodromus scolopaceus</i>	2	33 ^a	0
Grijze Snip spec	<i>Limnodromus spec</i>	0	5 ^a	1
Dunbekwulp	<i>Numenius tenuirostris</i>	0	0	9 ^a
Terekruiter	<i>Xenus cinereus</i>	4	47	1
Amerikaanse Oeverloper	<i>Actitis macularius</i>	0	2 ^a	1
Grote Geelpootruiter	<i>Tringa melanoleuca</i>	0	4 ^a	0
Kleine Geelpootruiter	<i>Tringa flavipes</i>	2	23	2
Grote Franjepoot	<i>Phalaropus tricolor</i>	1	17	6
Kleine Kokmeeuw	<i>Chroicocephalus philadelphia</i>	1	4	0
Ross' Meeuw	<i>Rhodostethia rosea</i>	0	15 ^a	1
Ringsnavelmeeuw	<i>Larus delawarensis</i>	1	8	0
Baltische Mantelmeeuw	<i>Larus fuscus fuscus</i>	2	14	0
Bonte Stern	<i>Onychoprion fuscatus</i>	1	0	0
Dougalls Stern	<i>Sterna dougallii</i>	0	32 ^a	3
Witwangstern	<i>Chlidonias hybrida</i>	^b	102	257
Kortbekzeekoet	<i>Uria lomvia</i>	1	3	5
Zwarte Zeekoet	<i>Cephus grylle</i>	^b	63 ^a	31

Tabel 1: (vervolg)

Soort		2012	1980-2011	1800-1979
Witte Kerkuil	<i>Tyto alba alba</i>	2	6	3
Dwerguil	<i>Glaucidium passerinum</i>	1	6	0
Ruigpootuil	<i>Aegolius funereus</i>	3	25	34
Alpengierzwaluw	<i>Apus melba</i>	2	48 ^a	7
Scharrelaar	<i>Coracias garrulus</i>	0	19	53
Kleine Klapekster	<i>Lanius minor</i>	1	20 ^a	21
Steppeklapekster	<i>Lanius lahtora pallidirostris</i>	1	1	0
Roodkopklauwier	<i>Lanius senator</i>	^b	76	^b
Kalanderleeuwerik	<i>Melanocorypha calandra</i>	0	5	0
Kortteenleeuwerik	<i>Calandrella brachydactyla</i>	0	42	3
Rotszwaluw	<i>Ptyonoprogne rupestris</i>	0	10	0
Grauwe Fitis	<i>Phylloscopus trochiloides</i>	3	56	6
Pallas' Boszanger	<i>Phylloscopus proregulus</i>	^b	83	9
Humes Bladkoning	<i>Phylloscopus humei</i>	5	38	2
Raddes Boszanger	<i>Phylloscopus schwarzi</i>	8	23	2
Bruine Boszanger	<i>Phylloscopus fuscatus</i>	^b	74	1
Bergfluitier	<i>Phylloscopus bonelli</i>	3	28	5
Iberische Tjiftjaf	<i>Phylloscopus ibericus</i>	1	27 ^a	2
Baardgrasmus	<i>Sylvia cantillans</i>	2	57	5
Krekelzanger	<i>Locustella fluviatilis</i>	7	54	6
Veldrietzanger	<i>Acrocephalus agricola</i>	1	31	1
Struikrietzanger	<i>Acrocephalus dumetorum</i>	3	16	0
Rotskruiper	<i>Tichodroma muraria</i>	0	2 ^a	0
Goudlijster	<i>Zoothera aurea</i>	0	7	11 ^a
Zwartkeellijster	<i>Turdus atrogularis</i>	1	7	0
Oosterse Zwarte Roodstaart	<i>Phoenicurus ochruros phoenicuroides</i>	2	1	0
Kaspische Roodborsttapuit	<i>Saxicola maurus hemprichii</i>	1	0	0
Aziatische Roodborsttapuit	<i>Saxicola maurus maurus</i>	1	32	9
Woestijntapuit	<i>Oenanthe deserti</i>	0	30 ^a	1
Withalsvliegenvanger	<i>Ficedula albicollis</i>	1	10	24
Alpenheggenmus	<i>Prunella collaris</i>	2	8	0
Citroenkwikstaart	<i>Motacilla citreola</i>	2	34	0
Siberische Boompieper	<i>Anthus hodgsoni</i>	19	26	0
Witstuitbarmsijs	<i>Carduelis hornemanni</i>	0	69 ^a	43
Witbandkruisbek	<i>Loxia leucoptera</i>	2	228	36
Bruinkeelortolaan	<i>Emberiza caesia</i>	0	2 ^a	1
Bosgors	<i>Emberiza rustica</i>	^b	69	14

^a Datuuitbreiding of correctie: aanvaarde gevallen betreffen zelfde individuen als eerdere aanvaarde gevallen. *Date extension or correction: concerns same individuals as previously accepted records.*

^b Gevallen van dit taxon werden in de betreffende periode niet beoordeeld. *Records of this taxon were not considered in this period.*

^c Sinds 1866. *Since 1866.*

^d Sinds 1986. *Since 1986.*

berische Boompieper kunnen worden onderscheiden van die van de Boompieper *A. trivialis* door meerdere metingen aan een sonogram te combineren. Op grond hiervan zijn inmiddels voor 2011 twee en voor 2012 vier gevallen aanvaard waarvan een geluidsopname van de vluchtroep de enige documentatie is. Deze gevallen zullen in het jaarverslag over 2013 worden gepubliceerd maar worden in onderstaande analyse alvast meegenomen.

Alle vogels in 2012 werden ontdekt in oktober, 12 van de 18 gevallen in de tweede decade van die maand. Dit patroon past in het historische plaatje, waarin het merendeel van de vogels ook in de tweede decade van oktober werd gevon-

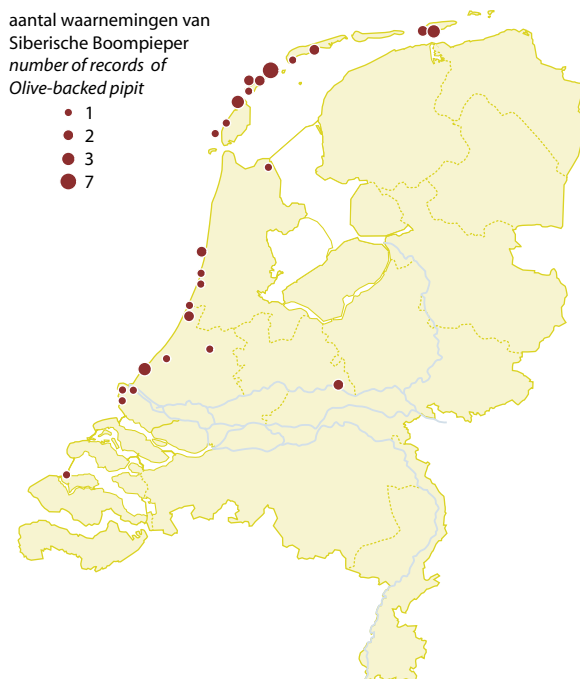
den (figuur 1). Naast twee gevallen in de laatste decade van september en één geval in de eerste decade van november zijn er slechts twee gevallen van buiten het najaar.

Opmerkelijk is dat drie gevallen betrekking hadden op meer dan één individu, waardoor het totale aantal vogels uitkomt op 19. Tussen 17 en 25 oktober verbleven tot maximaal vier exemplaren op de Ruige Plak op Vlieland. Waarnemingen van twee exemplaren werden gedaan op 17-21 oktober in het Hoornse Bos op Terschelling Fr en tussen 31 oktober en 4 november bij het Robbenoordbos in de Wieringermeer NH. Vóór 2012 is er slechts één waarneming waarbij meer dan één exemplaar werd gezien: van

Ben van den Broek

Bonte stern, een nieuwe soort voor Nederland. Op de foto's zijn de zeer donkere bovendelen, grote witte vlek op voorhoofd die niet voorbij het oog doorloopt en de donkere bases van de onderzijde van de handpennen te zien, kenmerken die Brilstern uitsluiten, Maasvlakte, 31 augustus 2012. *Sooty Tern, a new species for the Netherlands. Bridled Tern can be excluded by the very dark upperparts, the large white forehead patch not extending beyond the eye and the dark bases of the underside of the primaries.*

Figuur 2. Geografische verspreiding van de aanvaarde gevallen van Siberische Boompieper *Anthus hodgsoni* in het CDNA-archief. *Geographical distribution of CDNA-accepted records of Olive-backed pipit Anthus hodgsoni.*

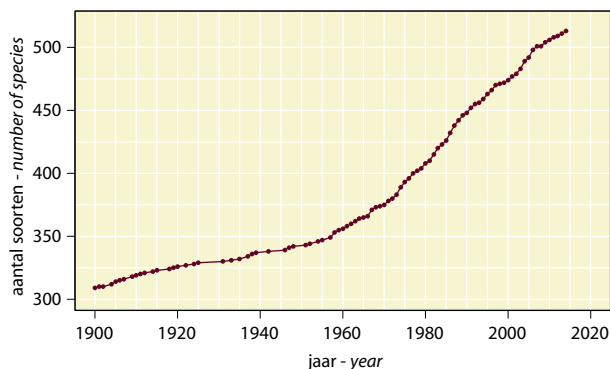
12 januari tot en met 8 februari 1991 twee exemplaren te Noordwijk ZH.

Siberische Boompiepers worden vrijwel uitsluitend gevonden in de kustzone (figuur 2). De Waddeneilanden nemen het leeuwendeel van de gevallen voor hun rekening: 23 van de 38 (61%). Ook in 2012 was dit patroon duidelijk. Toen werden 11 van de 18 waarnemingen (61%) gedaan op Waddeneilanden, vooral op Vlieland (12 gevallen in totaal, waarvan zes in 2012). Dennenbos lijkt het geprefereerde habitat.

De Nederlandse lijst

In 2012 groeide de Nederlandse lijst naar 511 soorten. In figuur 3 is de groei van deze lijst sinds 1900 te zien. Hieruit blijkt dat halverwege de 20ste eeuw een versnellende groei werd ingezet, die sinds 2008 weer licht afneemt. Het gemiddelde aantal nieuwe soorten per tien jaar piekte in de tachtiger jaren met 4.2 nieuwe soorten per jaar en schommelde in de jaren zeventig, negentig en de eerste decade van deze eeuw tussen 2.6 en 3.2 nieuwe soorten per jaar. Het is de vraag hoe lang deze groei nog in dit tempo zal doorgaan. Dat het gemiddelde aantal nieuwe soorten sinds 2010 niet meer boven de twee is uitgekomen zou kunnen wijzen op een afvlakking.

De CDNA beoordeelt alleen soorten (en ondersoorten) die de laatste 30 jaar minder dan 60 maal zijn vastgesteld. In 2012 betrof dit 207 van de 511 soorten (41%): een aanzienlijk deel van de Nederlandse avifauna!

Figuur 3. Groei van het aantal soorten op de Nederlandse lijst van vogelsoorten sinds 1900. *Growth of the Dutch bird species list since 1900.*

Nieuwe website: dutchavifauna

In augustus 2012 is de nieuwe website www.dutchavifauna.nl gelanceerd. Deze site bouwt voort op het boek 'Zeldzame vogels van Nederland' (van den Berg & Bosman 1999, 2001) en geeft een volledig overzicht van alle door de CDNA aanvaarde gevallen van zeldzame vogels. Per soort kunnen allerlei samenvattende statistieken worden bekeken en voor veel gevallen kan documentatie worden ingekeken. Het beoordelen van waarnemingen door de CDNA gebeurt nu volledig via het digitale roulatiesysteem dat gekoppeld is aan deze website. Dit maakt het volgen van de voortgang van de beoordeling van waarnemingen gemakkelijk. Belangrijker nog is dat het online indienen van waarnemingen een

stuk eenvoudiger is geworden: dit kan via het formulier op deze website. Tevens is er een koppeling gemaakt met www.waarneming.nl, zodat reeds ingevoerde informatie op die website direct wordt overgenomen in het indienformulier op www.dutchavifauna.nl.

DANKWOORD

Marcel Haas wordt bedankt voor zijn gewaardeerde inzet om alle gevallen te archiveren en in roulatie te brengen.

LITERATUUR

- Alström, P. & K. Mild 2003. Pipits and Wagtails of Europe, Asia and North America. Christopher Helm, Londen.
- Bot, S., N. van Duivendijk, E. Nieuwstraten & H. Zevenhuizen 2012. Kaspische Roodborsttapuit op Vlieland in oktober 2012. *Dutch Birding* 34: 378-385.
- van den Berg, A.B. & Bosman, C.A.W. 1999 & 2001. Zeldzame vogels van Nederland; Avifauna van Nederland 1 (& herziene druk). GMB Uitgeverij, Haarlem/ KNNV Uitgeverij, Utrecht.
- van den Broek, B. & E.B. Ebels 2012. Bonte Stern langs Maasvlakte in augustus 2012. *Dutch Birding* 34: 302-305.
- Hudson, N. & the Rarities Committee 2013. Report on rare birds in Great Britain in 2012. *British Birds* 106: 570-641.
- Jansen, J.J.F.J. 2013. Kleinst waterhoen in Nederland: voorkomen en herziening van gevallen in 1800-2006. *Dutch Birding* 35: 311-332.
- Martin, R. 2013. Identification of Olive-backed and Tree Pipit by call. <http://avesrares.wordpress.com/2013/09/27/identification-of-olive-backed-and-tree-pipit-by-call/>
- Ovaa, A., D. Groenendijk, M. Haas, M. Berlijn & CDNA 2013. Rare birds in the Netherlands in 2012. *Dutch Birding* 35: 357-379.

Rob van Bemmelen, Volendammerweg 7, 1023 BE Amsterdam; rvanbemmelen@gmail.com

Dick Groenendijk, Doorneberglaan 287, 1974 NK IJmuiden

Arjan Ova, In de molt 112, 6269 EJ Margraten

CDNA, Duinlustparkweg 98A, 2082 EG Santpoort-Zuid; cdna@dutchbirding.nl

Rare bird species in the Netherlands in 2012

This contribution is a summary of the annual report of the Dutch rarities committee (CDNA) for 2012. In 2012, two new taxa were added to the Dutch list: Sooty Tern *Onychoprion fuscatus* and North Caspian Stonechat *Saxicola maurus hemprichii*. Other remarkable records were the second Steppe Grey Shrike *Lanius lahtora pallidirostris*, the second and third Eastern Black Redstart *Phoenicurus ochruros phoenicuroides*, the third Bufflehead *Bucephala albeola* and the fifth Bonaparte's Gull *Chroicocephalus philadelphia*. High numbers were recorded for River Warbler *Locustella fluviatilis* (7 records), Radde's Warbler *Phylloscopus schwarzi* (8 records), Buff-breasted Sandpiper *Calidris subruficollis* (11 records) and

Olive-backed Pipit *Anthus hodgsoni* (18 records). All records of the latter species are from October and were part of the largest influx of this species in North-Western Europe ever recorded. Following recent advances in identifying flight calls from this species, the number of accepted records has grown since the publication of the annual report and may still grow. Out of a total of 511 species now on the Dutch list, 207 species (41%) are regarded as vagrants, with less than two records per year during the last 30 years. All records and their documentation can now be accessed through a new website: www.dutchavifauna.nl.